

Overleeft Brazilië een vierde ambtstermijn van de links-populistische Lula?

Posted on 29 oktober 2026 by Arnout Nuijt

De 81-jarige Braziliaanse president Luiz Inácio 'Lula' da Silva stelde afgelopen zondag een vierde ambtstermijn veilig door Flávio Bolsonaro, de zoon van voormalig president Jair Bolsonaro, te verslaan. Flávio eindigde drie weken geleden als winnaar in de eerste ronde van de verkiezingen, terwijl zijn Liberale Partij en bondgenoten het uitstekend deden bij gelijktijdige verkiezingen voor het congres en voor de gouverneurs van de deelstaten.

Lula's overwinning, met bijna 52 procent van de geldige stemmen en een marge van bijna 4,4 miljoen stemmen, was overtuigend. Maar de verkiezingen werden ontsierd door een slecht georganiseerde verlenging die langdurig voer voor controverses zal bieden. Inmiddels heeft Flávio, die de uitslag weigerde te accepteren, het land verlaten.

Beide kampen vroegen om verlenging

Voor links stond er veel meer op het spel dan alleen het presidentschap. Met Flávio aan kop was het alles of niets voor Lula en zijn kameraden van de ultralinkse Arbeiderspartij (PT). Het verliezen van het presidentschap zou ook het verlies betekenen van allerlei vormen van politieke patronage, baantjes en publieke middelen die waar dan ook ter wereld de basis vormen van linkse verdienmodellen.

Maar eerst de controverse rond de verkiezingsavond. Toen de stemming ten einde liep vroegen beide kampen om verlenging. De campagneleiding van Flávio Bolsonaro wees op het slechte weer in het zuiden, terwijl de PT de (onbewezen) beschuldigingen aan rechtse burgemeesters de wereld in hielp dat zij opzettelijk te weinig bussen hadden ingezet om Lula's aanhangers naar de stembureaus te brengen. Dat leidde ertoe dat zittend president Lula zelfs opriep tot arrestatie van de burgemeesters in kwestie (na de verkiezingen zou overigens blijken dat Lula ook in rechtserre gemeentes ongekend veel stemmen had weten te vergaren).

De kiescommissie nam geen besluit over een eventuele verlenging (omdat dat handmatige herprogrammering van duizenden stemcomputers zou hebben vereist) en de stembureaus begonnen conform de wet om 17.00 uur te sluiten. Maar kort *na* sluitingstijd volgde een ongekende interventie. Rechter Cristiano Zanin van het Hooggerechtshof – een advocaat die president Lula in strafzaken heeft bijgestaan en in 2023 door hem tot rechter was benoemd – beval dat de verkiezingen verlengd moest worden tot 19.00 uur. Omdat de autoriteiten al begonnen waren met het tellen van de stemmen en de resultaten al *live* werden gepubliceerd, beval Zanin de telling te stoppen.

Zijn bevel tot verlenging (waarvan wordt betwist of hij daartoe wel bevoegd was) kwam natuurlijk te laat, wat verwarring veroorzaakte bij zowel stembureaus als kiezers. Zanins daaropvolgende verduidelijking was al even merkwaardig: de verlenging zou alleen gelden voor stembureaus die nog niet gesloten waren. Stembureaus die al gesloten waren, zouden gesloten blijven (heropening is onmogelijk vanwege de beveiliging van de stemcomputers). Maar waarom, zou je je kunnen afvragen, waren sommige stembureaus na 17.00 uur nog open?

Is de uitslag wezenlijk beïnvloed?

Bij Bolsonaro's aanhangers sloeg de argwaan onmiddellijk toe en riepen de gebeurtenissen herinneringen op aan de fel betwiste verkiezingen van 2022. Het optreden van Lula's protégé Zanin versterkte de verdenkingen van partijdigheid. Flávio Bolsonaro kondigde na afloop aan dat hij de uitslag niet zou erkennen en zou proberen de verkiezingen ongeldig te laten verklaren.

De controverse is duidelijk, maar de cruciale vraag is of de verlenging de uitslag wezenlijk heeft beïnvloed. Inmiddels is bekendgemaakt dat in die twee uur verlenging slechts zo'n 35.000 stemmen zouden zijn uitgebracht. Dit getal kan onmogelijk van invloed zijn geweest op de einduitslag, maar je vraagt je bij een dergelijk laag getal wel af wat het nut van die verlenging is geweest. Bovendien vereist de ongekende tussenkomst van een politiek benoemde rechter van het Hooggerechtshof – minuten *nadat* de stembussen eigenlijk al gesloten waren of hadden moeten zijn – nog steeds een deugdelijke juridische onderbouwing.

Verontrustende elementen

Lula heeft dan wel een nieuwe termijn gewonnen en zijn partijapparaat gered maar geen blanco cheque van de kiezer gekregen. Hij treft een uitgesproken conservatief Congres waarin Bolsonaro's Liberale Partij fors vooruit is gegaan. Desondanks hebben geen van beide daar een meerderheid en zijn ze allebei afhankelijk van steun van partijen uit de schimmige vergaarbak van het Braziliaanse midden, de zogenaamde *Centrão*, die doorgaans weinig trouw zijn aan welke ideologie dan ook.

Flávio kreeg meer dan 48 procent van de geldige stemmen. Dat is geen ineensstorting van een politieke beweging; het is bewijs dat ongeveer de helft van de kiezers Lula's aanpak afwijst. Veel kiezers zullen zich zorgen blijven maken over een uiterst slechte openbare veiligheidssituatie, buitensporige overheidsuitgaven en de vrijwel onbeperkte macht van het Braziliaanse Hooggerechtshof – stuk voor stuk verontrustende elementen van Lula's politieke erfenis.

Lula's campagne – waarvoor het benenwerk werd uitgevoerd door miljoenen activisten die, onder de naam *Lula's Leger*, mensen persoonlijk aanspoorden op hun leider te stemmen – profiteerde op het laatste moment onder andere van zijn beloftes voor enorme extra sociale uitgaven. Die zouden het land maar liefst 48

miljard euro kunnen kosten volgens berekeningen van het Braziliaanse financiële dagblad *Valor*.

Dergelijke populistische maatregelen bieden wellicht verlichting aan armere huishoudens, maar de *timing* (tussen beide verkiezingsrondes) was uitermate omineus en de financiële gevolgen zijn desastreus. Publiek (of andermans) geld is nu eenmaal niet gratis en Brazilië heeft te maken met trage groei, hoge rentes, een snel oplopende staatsschuld (nu 83% van het bnp), los van conflicterende eisen voor sociale uitgaven en publieke investeringen.

Een flink oppositieblok

De reactie van de financiële markten op de overwinning van Lula was dan ook keihard. De beurs van São Paulo kelderde en de Braziliaanse *real* maakte een recordval ten opzichte van de dollar. Deels kan het verlies worden weggeschreven aan de hogere koersen door aankopen gedaan na Bolsonaro's winst in de eerste ronde, maar dit alles bewijst dat de markten meer vertrouwen hadden in Flávio als president dan in Lula.

Conservatieve gouverneurs die met een sterk nieuw mandaat van de kiezers de economisch belangrijkste deelstaten gaan of blijven regeren kunnen een flink oppositieblok vormen, terwijl de verhoudingen tussen de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht gemakkelijk kunnen escaleren. In de Senaat liggen afzettingsprocedures tegen opperste rechters als Zanin en Alexandre de Moraes, haalbaar of niet, in het verschiet.

Nauwelijks een 'schone' politicus te vinden

Inmiddels heeft Flávio Bolsonaro het land verlaten. Zijn vertrek is allerm minst verwonderlijk en voor hem en zijn gezin waarschijnlijk de beste oplossing. Direct na de verkiezingen werd duidelijk dat de afgelopen zomer tegen Flávio opgestarte gerechtelijke onderzoeken naar de financiering van een filmdocumentaire over zijn vader en naar vermeend witwassen van geld uit de online gokindustrie *full swing* zullen worden voortgezet. In beide zaken ontkent Flávio enige betrokkenheid bij mogelijke criminele activiteiten. Het oppermachtige Hooggerechtshof zou er echter in de ogen van zijn aanhang alles aan doen om iemand die een *clear and present danger* voor Lula's regering vormt politiek uit te schakelen, al is het maar door hem op te zadelen met langdurige onderzoeken.

Dat er naar een Braziliaanse politicus onderzoek wordt gedaan naar criminele activiteiten en foute connecties is helaas geen nieuws. Er is in het land nauwelijks een 'schone' politicus te vinden. Lula heeft zelf vastgezeten na een veroordeling voor corruptie en opperste rechter Alexandre de Moraes ligt onder vuur vanwege zijn ontluisterende betrokkenheid bij een ander enorm schandaal. In dit geval lijkt het er volgens sommige Braziliaanse analisten op dat het Hooggerechtshof ondermijnende acties tegen de regering-Lula vanuit de Bolsonaro-clan een stap voor wilde zijn, dan wel een zaak tegen Flávio achter de hand wilde houden als ruilmiddel in geval van een afzettingsprocedure tegen omstreden opperste rechters zoals Alexandre de Moraes.

Hoe dan ook loopt Brazilië grote kans een extreem instabiele periode tegemoet te gaan, met een zwakke economie en een nog hardere interne politieke strijd. Wat betekent dit voor het buitenland? In Zuid-Amerika raakt het land – als enige met een linkse regering – geïsoleerd. Een *fun fact* is dat het kleine Suriname één van de weinige landen in Zuid-Amerika is dat niet tot beide kampen wordt gerekend. Onze eigen Zuid-Amerikaanse gebiedsdelen in de Antillen zouden inmiddels een maritieme grens delen met een – volgens een recente uitspraak van Trump – opbloeiende '51ste Amerikaanse staat' genaamd Venezuela.

Voor Nederland is Brazilië een middelgrote handelspartner, met name als doorvoerhaven voor de Europese import van grondstoffen (metalen, ertsen en agrarische producten). Dat laatste maakt Brazilië belangrijk voor de toekomst. Nederland en Europa zullen graag zaken doen met de linkse Lula, zeker in het belang van het veiligstellen van grondstoffenaanvoer. Of het Mercosul-blok Lula's vierde termijn gaat overleven wordt ongewis: de ideologische onmin tussen de Argentijnse president Milei (een bondgenoot van Bolsonaro) en Lula kan de komende tijd eveneens tot een kookpunt stijgen.

Iedereen heeft zijn prijs

Met Flávio en zijn gezin veilig in de VS zullen we zien hoe het Braziliaanse politieke spectrum zich de komende weken gaat ontwikkelen. Wordt dit het begin van een strijd van conservatief Brazilië, met nieuwe leiders in het binnenland, de Bolsonaro's op de achtergrond en met steun van Milei en Trump tegen de clique rond Lula (door persoonlijke sancties en andere interventies van Washington in de Braziliaanse politiek)? Of slaagt Lula er juist in de familie Bolsonaro te isoleren door zelf een deal

te sluiten met Trump en royale toezeggingen te doen aan andere Braziliaanse politici?

Alles en iedereen heeft zijn prijs.

Wynia's Week brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. [**Doet u \(weer\) mee?**](#) Hartelijk dank!